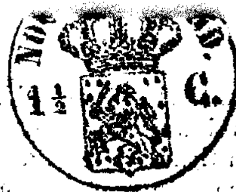
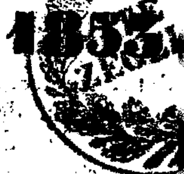
No 1926

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is ƒ 5,00; voor de buitensteden ƒ 6,00; franko door het geheele Rijk.
Brieven, *Gelden*, enz. FRANKO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

DONDERDAG, 25 AUGUSTUS.

Bij dit Nummer behoort een Bijvoegsel.

AMSTERDAM, 24 Augustus.

Het *Journal des Débats* heeft eene korrespondentie uit Rome [illegible], welke wij hier laten volgen:

»De Heer Lightevelt, Nederlandsche minister voor de R. K. Eeredienst, bevindt zich nog te Rome, maar zoude onverwijld die stad verlaten om zich over Parijs naar 's Gravenhage te begeven. Hij roemt zeer de wijze, waarop hij door den Paus en den Kardinaal Antonelli ontvangen is. Overigens was de reis van den Heer Lightevelt niet vruchteloos geweest. Zijne Heiligheid, welke reeds eene belangrijke koncessie had gedaan door toe te geven ten aanzien van eene verandering in den kanonieken eed der Bisschoppen, ten einde het Nederlandsch bewind gerust te stellen, door de bijvoeging der woorden, waarin getrouwheid aan den Koning en zijne opvolgers wordt beloofd, heeft ook nog twee andere koncessien gedaan van niet minder gewigt. Vooreerst, om de nieuwe formules van den kanonieken eed te bevestigen, staat de Paus toe, dat de eeden, welke volgens de niet gewijzigde formule zijn afgelegd, zullen beschouwd worden alsof zij afgelegd waren volgens de nieuwe formule, en verklaard worden in den zin der bijvoeging in de nieuwe formule. Reeds had de Pauselijke internuntius te 's Gravenhage, Mgr. Belgrado, eene verklaring in dien geest gedaan in eene nota van 30 Julij aan den Nederlandschen minister van Buitenlandsche Zaken. Deze verklaring is thans bepaald, bevestigd en vastgesteld door de souvereine en onveranderlijke beslissing van het hof van Rome. Ten tweede heeft de Paus beslist, dat de Bisschoppen den burgerlijken eed van getrouwheid aan den Koning en aan de wetten des lands zullen kunnen afleggen."

Wij hebben op dit schrijven eene enkele aanmerking.

De heer Lightevelt zij den 11en dezer of twee dagen later uit Rome vertrokken, — zooveel is zeker, dat, wanneer hij van de gewone middelen van vervoer gebruik had gemaakt, hij reeds hier kon zijn; en hadde hij gereisd langs de *via di mare*, dan zoude hij Zaturdag ll. welligt nog aan de algemeene beraadslagingen deel kunnen genomen hebben.

Wat de door den heer Lightevelt verkregene koncessien betreft — wij wenschen dienaangaande niets af te dingen op hetgeen ten aanzien van dit punt aan het *Journal des Débats* geschreven is. Het is geheel overeenkomstig de traditien van den H. Stoel, de meest mogelijke inschikkelijkheid aan den dag te leggen tegenover de wenschen van bevriende regeringen, wanneer dit zonder krenking van de regten en de waardigheid der Kerk kan geschieden.

Eene vraag zij ons echter geoorloofd, terwijl wij, verder, om alle misverstand te voorkomen, ons de vrijheid geven den wensch uit te spreken, dat eene enkele opheldering toegevoegd worde aan hetgeen omtrent »den burgerlijken eed" in het schrijven aan de *Débats* voorkomt.

Waaruit blijkt het, dat de verklaring van Mgr. Belgrado, in eene nota van 30 Junij ll. aan den Nederlandschen minister van Buitenlandsche Zaken, thans bepaald, bevestigd en vastgesteld is door de souvereine en onveranderlijke beslissing van »het hof van Rome?" Hoe kan de korrespondent van het *Journal des Débats* dit te weten zijn gekomen? De kanselarij te Rome zal *hem* toch wel niet hare geheime stukken medegedeeld hebben, en uit een openbaar gemaakt stuk blijkt het tot dusverre niet. Doch blijkt het soms wél uit een tot dus ver niet openbaar gemaakt stuk? Heeft de korrespondent van het *Journal des Débats*, niet bij de kanselarij te Rome, maar langs eenen anderen weg van dit niet openbaar gemaakte stuk kennis bekomen? Het mag verondersteld worden. Zonder dat zou hij onmogelijk hebben kunnen schrijven, gelijk hij geschreven heeft. Trouwens, het bestaan van een nog niet openbaar gemaakt stuk mag, gelijk wij gisteren zagen, worden aangenomen: zonder dat zou de gisteren door ons medegedeelde verklaring van den heer van Hall slot noch zin hebben. Doch zou het Nederlandsche volk bij de kennis van dat stuk niet nog grooter belang hebben dan de korrespondent van het *Journal des Débats?*

De opheldering, welke het ons vergund zij te vragen omtrent hetgeen over »den burgerlijken eed" in het schrijven, aan het *Journal des Débats* uit Rome (?) gezonden, voorkomt, is deze: De Paus zal beslist hebben, dat de Bisschoppen den burgerlijken eed van getrouwheid aan den Koning en aan de wetten des lands *zullen kunnen* afleggen. Wij betwijfelen het geenzins; doch betreuren de kortheid en de vermoedelijke onvolledigheid van dit berigt, waaruit misverstand zal kunnen geboren worden. »*Zullen kunnen afleggen*" is zoo onbepaald, dat het eigenlijk niets zegt. Zij zullen het kunnen doen, ja; maar wanneer daaromtrent niets stelligers bepaald is, dan zullen zij het ook kunnen laten. Is nu te dien opzigte niets stelligers bepaald? En, is er soms te dien opzigte iets stelligers bepaald, is het dan geschied onvoorwaardelijk en zonder eenig voorbehoud? Het *Journal des Débats*, dat zoo veel weet van wat Nederland bijzonder raakt, doch voor Nederland zorgvuldig verborgen wordt gehouden, zou wel gedaan hebben, indien het omtrent het besproken punt wat minder inakkuraat en onvolledig geweest ware. Zou de *Amsterdamsche Courant*, die van tijd tot tijd ook wel eens in de geheimen wordt ingewijd, het berigt van den Parijschen medestander niet kunnen aanvullen? Zij zou daarmede aan het algemeen eene groote dienst doen, en bij uitnemendheid verpligtend zijn, indien zij bij die gelegenheid wilde mededeelen, of het waar is wat verhaald wordt, dat de heer van Hall aan eenige vertegenwoordigers de verzekering zou gegeven hebben, dat hij een zeer bevredigend antwoord op zijne nota van 27 Junij ll. van Rome ontvangen heeft? Wij kunnen het naauwelijks gelooven, om vele redenen; ook om deze, dat het dan wel in het *Journal des Débats* zou gestaan hebben. Men zal echter niet ontveinzen, dat het van groot belang is, te weten wat er van het gansche verhaal is.

Men leest in het *Handelsblad*:

»De *Amsterdamsche Courant* van gisteren zegt in een artikel tot aanbeveling van het wets-ontwerp:

»»Waarom is het toch" [aan het ministerie] »te doen? »Wordt het wets-ontwerp aangenomen, dan (de minis»ters hebben het *zelfs* verklaard) zal de R. K. Kerk »zich wettig kunnen regelen, de Bisschoppen zullen zich »wettig kunnen vestigen en de Regering zal met de kerk»voogden in betrekking komen."

»Indien dit het hoofddoel der onderworpene wet is, en indien hare bepalingen de strekking hebben om dit doel te bereiken; *dan*, wij moeten het erkennen, hebben zich hare bestrijders zoowel als hare verdedigers in de Tweede Kamer, grovelijk vergist. Maar dan ligt ook in de handelingen van het tegenwoordige ministerie de grootste mystificatie opgesloten, die nog ooit op het politiek schouwspel is opgevoerd.

»De *Amst. Cour.* laat verder volgen: »Maar men tracht »het gezag van den Staat te handhaven. Men tracht zorg »te dragen, dat zich niet weder kunne hernieuwen, »wat er onlangs met de R. K. hierarchie is voorgeval»len, dat namelijk eene organisatie tot stand komt, niet »alleen zonder medewerking en zonder goedkeuring, maar »zelfs zonder voorafgaande kennisgeving aan de Regering."

»Op die wijze krijgt de [illegible] onschuldig aanzien. Zij wordt een wapen in de hand der Regering tegen dat de Paus eens weder eene nieuwe organisatie aan het R. K. kerkgenootschap in Nederland zal willen geven. Dit zal nu wel zoo spoedig niet gebeuren; dus: die dan leeft, die dan zorgt. Over de uitvoering der wet behoeft men zich dus niet te bekommeren.

»Men vergunne ons slechts een paar vragen: Kan bij eene Nederlandsche wet worden vóórgekomen, dat de Paus eene nieuwe organisatie der hierarchie uitvaardigt zonder voorafgaande kennisgeving, zoo die wet niet berust op een konkordaat of andere diplomatische overeenkomst?

»Verder: Hoe is het met de andere kerkgenootschappen? Eenige daarvan zullen toch denkelijk veel eerder aan de beurt liggen, om zich te organiseren dan het R. Katholieke, dat nu pas georganiseerd is. Hunne vrijheid zal dus het eerst van alle worden beperkt.

»Eindelijk: Indien de *Amsterdamsche Courant* de bedoeling der wet goed begrijpt, waartoe dan de terugwerkende kracht? Iets zóó ongewoons, zóó zeer afwijkends van de gewone regelen van het regt, schrijft men niet zonder bijzondere oogmerken in eene wet.

»Naar onze meening, moeten de moeijelijkheden, die bij de uitvoering van eene wet, als de behandelde voordragt, te wachten zijn, niet zoo ligt worden geteld als de *Amsterdamsche Courant* schijnt te doen, en zou het ministerie zich nu nog den dank van het geheele Vaderland waardig maken, door het ontwerp in te trekken."

Het kenmerkende van de anti-revolutionnaire partij is, dat zij bij uitnemendheid revolutionnair is zoowel in haar doel als in de middelen, welke zij aanwendt om haar doel te bereiken. Dit punt mag als een axioma beschouwd worden, in die mate is het tot onmiskenbare klaarheid gebragt. Die nog konden twijfelen, zijn van hunnen twijfel genezen bij de lezing der redevoeringen, welke de heeren »dezerzijds" in de laatste dagen gehouden hebben en die geene andere strekking hadden, dan de volksdriften op nieuw in beroering te brengen.

Nog vele andere middelen echter heeft zij in dezen laatsten tijd aangewend, waaruit haar revolutionnaire aard helder aan 't licht kwam. In eene zeer lezenswaardige brochure, welke wij der algemeene opmerkzaamheid met vertrouwen aanbevelen, getiteld: *De revolutionnaire middelen van de anti-revolutionnaire partij*, door V. J. V. (Amsterdam, C. L. van Langenhuysen) worden eenige dier middelen met veel naauwkeurigheid vermeld en gekarakterizeerd, waarvoor wij den schrijver dank verschuldigd zijn en dank brengen. De heeren Groenianen zijn voor een oogenblik bijna meester van den toestand. Al wat kan bijdragen om hen meer van nabij te doen kennen in hunne revolutionnaire middelen, behoort op prijs gesteld te worden.

Men leest in het Bijvoegsel van den *Noord-Nederlander*, dd. 20 Augustus:

»Onderstaand adres cirkuleert in de gemeente Winschoten, alsmede in vele andere gemeenten, alwaar hetzelve bereids vele onderteekeningen telt. Wij hebben gemeend geene zwarigheid te mogen maken om dit stuk op te nemen, ofschoon wij ons gedrongen achten, daarbij de verklaring af te leggen, dat wij, de zienswijze van adressanten deelende met opzigt tot de handelingen van *eenige*, ja van *vele* predikanten, de beschuldiging echter *niet zoo algemeen* zouden willen doen, daar ons ook predikanten bekend zijn, welke die handelingen hunner broeders in de bediening even sterk afkeuren als wij, en die veel hebben bijgedragen om de noodlottige spanning, *zoo veel zij vermogten*, te verminderen.

»Aan de Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk te 's Hage.

»Wij ondergeteekenden, allen, hetzij door geboorte of door belijdenis leden of ledematen der Hervormde Kerk in de provincie Groningen, nemen de vrijheid aan de Synode der Hervormde Kerk in Nederland, het navolgende voor te dragen.

»De verheven stichter van onze godsdienst verklaarde dat zijn koningrijk niet van deze aarde was, en de groote Apostel Paulus leerde, dat het ware burgerschap van den christen in den hemel is, waaruit genoegzaam duidelijk volgt, dat de bedienaren van Gods heilig woord, hunne hemelsche roeping geheel miskennen, wanneer zij zich in de staatkundige geschillen van den dag mengen, en in plaats van hunne gemeenten met voorbeeld en leering te wijzen op haar burgerschap in den hemel, haar willen leiden in de uitoefening van hare burgerschaps-regten hier op aarde.

»Het is met diep leedwezen, dat wij erkennen moeten, hoe verreweg het grootste gedeelte onzer leeraren zich bij de jongste verkiezingen hiaraan schuldig gemaakt heeft, waaruit veel kwaad bereids ontstaan is, en waarvan de sporen, zoo als wij billijk vreezen, nog in langen tijd niet uitgewischt zullen worden. Wij zouden ons schamen, als wij eenige beschuldiging, van welken aard ook, tegen onze leeraars te berde bragten, die of ongegrond of zelfs in het geringste overdreven mogt bevonden worden, maar het is helaas! te algemeen bekend,

dat onze leeraars onderlinge vergaderingen hebben gehouden, om de verkiezingen voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te leiden, — dat zij niet geschroomd hebben den kansel te ontwijden, door in hunne predikatiën en gebeden tot het Opperwezen, die voor de gemeenten werden opgezonden, van het verkiezings-werk te gewagen; dat velen hunner hunne ledematen één voor één aan de huizen zijn gaan bezoeken, om voor hunne kandidaten voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal te stemmen.

»Wij vragen het in gemoede, Hoog Eerwaardige Heeren! wij vragen het met al den ernst, dien de zaak verdient, of zulk eene handelwijze niet hoogst laakbaar is, en geen gevaarlijk antecedent oplevert voor de inwendige rust van de kerkelijke gemeenten, en ook, bij verdere uitbreiding, voor de rust van den geheelen Staat?

»De uitkomsten der verkiezingen in dit gewest hebben op in het oog vallende wijze doen zien, dat de staatkundige zienswijze der predikanten lijnregt streed met die hunner gemeenten, waaruit eene droevige spanning ontstaan is, en die op het inwendig christelijk leven der gemeenten niet anders dan hoogst nadeelig werken kan.

»Men kan het, Hoog Eerwaardige Heeren! in onze leeraren ook niet billijken, dat zij door het aan den dag leggen van zulk eene onmatige vrees voor het benoemen van Roomsch Katholijke Bisschoppen hier te lande, wantrouwen op de kracht van de waarheid, die in het Protestantisme gelegen is, hebben verwekt; dat zij geheel uit het oog hebben verloren, dat volgens het Protestantsch beginsel, Jezus aan het hoofd zijner gemeente staat, in wiens magtige hoede zij veilig bewaard zal blijven, ook wanneer onze predikanten zich niet bemoeijen met de verkiezingen van leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

»Men betreurt het diep, dat de predikanten het schoone karakter van het Protestantisme, namelijk dat der godsdienstige verdraagzaamheid bevlekt hebben, door zich zoo hoogst onverdraagzaam jegens onze Roomsch Katholieke landgenooten, zonen van hetzelfde Vaderland, te gedragen, te meer, daar men toch in billijkheid de Pauselijke allocutie niet aan hen ten laste kan leggen.

»Men vreest, dat wanneer de strekking der predikanten, om zich met de staatkundige aangelegenheden te bemoeijen, niet ernstig tegengegaan wordt, hierdoor hun Herderlijk werk, het bezoeken van armen en zieken, hetwelk door velen sinds jaar en dag geheel verzuimd en nagelaten wordt, nog meer en meer verwaarloosd en op den achtergrond geschoven zal worden.

»Wij behoeven gewis niet te zeggen, Hoog Eerwaardige Heeren! dat wanneer de predikanten op dezen ingeslagen weg mogten willen voortgaan, eenen weg, die de hunne niet is, de spanning tusschen de leeraars en de gemeenten meer en meer zal toenemen, en deze ten laatste ook nadeelig op het tijdelijk bestaan der predikanten zelve werken zal.

»Het is om al deze redenen, Hoog Eerwaardige Heeren! dat wij ondanks ons zelven, ja wij ontveinzen het niet, met diep en innig leedgevoel, maar in het waarachtig belang van het Hervormd Kerkgenootschap in ons gewest, U Hoog Eerwaarden dringend verzoeken,

Om eenen Herderlijken brief aan de predikanten in de Provincie Groningen uit te vaardigen, waarbij Hun WelEerw. ernstig worden aangemaand, om zich in het vervolg van alle openbare bemoeijingen met staatkundige aangelegenheden, en bijzonder van die der verkiezingen te onthouden.''

Bij koninklijk besluit van 19 Aug. jl. is bepaald, dat in de gemeente Bergen-op-Zoom, prov. Noord-Brabant, eene kamer van koophandel en fabrieken zal worden gevestigd, bestaande uit *zeven* leden. De som, waarvoor de kiezers, ter zake van eenig bedrijf van handel of fabriekwezen in het patentregt, op het minst moeten zijn aangeslagen, wordt voor die kamer bepaald op *f* 7. De vergaderingen tot het kiezen der leden van de nieuwe kamer worden gehouden in de maand October 1853; de nieuwe kamer treedt in werking met den eersten December 1853; de eerste gewone aftreding van leden, bedoeld bij art. 7 van het reglement, geschiedt met het einde van 1854.

Dezer dagen heeft Z. M. de Koning eene verzameling van landbouw-werktuigen volgens Dr. Newington, aan het kabinet van landbouw-werktuigen te Utrecht geschonken, bestaande in: een zaaiwerktuig voor trekdieren, voor zeven rijen; een dergelijk voor handgebruik, voor vijf rijen; een dito dito voor drie rijen; twee handschoffels, voor drie rijen; een hand-aanaardploeg, voor drie rijen; eenen paardeschoffel; een voetploeg; een groote mestspreider, een kleinere, voor handgebruik; een pootwerktuig met raderen, voor acht rijen; een dergelijk zonder raderen, voor vier rijen.

Verkiezing van een lid voor den Gemeenteraad van Amsterdam.

Uitgebragte geldige stemmen 1046. Volstrekte meerderheid 524.

Hebben erlangd de HH. Mr. D. Rutgers van Rozenburg Jr. 780 stemmen, Mr. W. van der Vliet 185. Rutgers van Rozenburg 54, diversen 27.

Verkozen de heer Mr. D. RUTGERS VAN ROZENBURG Jr.

Heden is op de werf van den scheepsbouwmeester F. Kloos te Alblasserdam de kiel gelegd voor het barkschip *Vlaardingen*, groot 370 gemeten lasten, te bouwen onder leiding van den heer Cs. Smit aldaar, voor rekening eener rederij onder direktie der heeren van der Drift en van Dusseldorp.

Wij ontvangen heden eene telegraphische dépêche uit Triest, meldende dat de halfmaandelijksche Indische Overlandmail aldaar gisteren is aangekomen, met berigten uit Java, loopende tot 8 Julij. Zij deelen geen staatkundig nieuws van belang mede.

Nopens de handelsbeweging behelst deze depêche het volgende:

Van Koffij zijn 400 pikols Padang, tot *f* 27 verkocht. Te Samarang wordt op *f* 25 gehouden.

Suiker zonder voorraad, een partijtje Pekalongan bedong *f* 12½ voor N°. 16.

Van Rijst zijn 7000 pikols ordinair blank, tot *f* 105 per coyang gedaan.

Indigo op *f* 4 gehouden, met koopers tot *f* 3,80.

Peper met *f* 19 voor Australie betaald. In de gouvernements-veiling op 27 Junij zijn 264 balies Kamfer verkocht tot *f* 65 en 5647 pikols Japansch Koper tot *f* 74 7/8.

N. R. C.

Den 14den Aug. zijn HH. KK. HH. Prins en Prinses Hendrik in Luxemburg aangekomen en zeer feestelijk ontvangen. Bij Wasserbillig, waar eene eerepoort stond, was de regering aanwezig, om den Prins en de Prinses te ontvangen. Op den weg naar Luxemburg, te Grevenmacheren, te Roodt, te Niederauwen en aan de Bireler-barrière werden HH. KK. HH. door de autoriteiten en geestelijkheid verwelkomd. Overal waren eerepoorten opgerigt, de huizen geïllumineerd en op elke plaats waren deputatien van jonge meisjes in het wit gekleed aanwezig, om de Prinses bloemen kransen en ruikers aan te bieden en de hooge gasten te verwelkomen. Ofschoon ten 10 ure des avonds verwacht, kwamen HH. KK. HH. eerst kwart voor 12 ure op het *Kreuschenhof* aan, doordien ze overal op hunnen weg met eerbetuigingen [illegible] die plaats werden HH. KK. HH. door eene eerewacht, de plaatsel. autoriteiten, de korpsen pompiers met hunne muziek en vaandels opgewacht, en, na eenige welmeenende toespraken aangehoord te hebben, trok men door de schitterend verlichte voorstad naar het kasteel *Walferdange*, waar men ten 1 ure aankwam. De intogt in de stad Luxemburg zal nader bepaald worden.

STATEN-GENERAAL.

EERSTE KAMER.

Zitting van Dingsdag, 23 Augustus.

In deze zitting heeft de Kamer, die sedert 20 Junij jl. tot nadere bijeenroeping was uiteen gegaan, hare werkzaamheden hervat.

De heeren Er. J. S. Lotzy, door de Prov. Staten van Zuid-Holland, en F. van der Ondermeulen door de Staten van Noord-Holland tot leden der Kamer benoemd, hebben hunne geloofsbrieven ingezonden. Die zijn onderzocht door eene kommissie bestaande uit de heeren: Cort Jordens, van Eysinga en Verhey van den Bogaerd. Beide heeren hadden heden in handen des Konings de gevorderde eeden afgelegd. Zij worden door de Vergadering als leden toegelaten en hebben onmiddellijk zitting genomen.

Van de Tweede Kamer zijn ontvangen 66 ontwerpen van wet, welke in den laatsten tijd door die Kamer achtervolgens zijn aangenomen. Al die ontwerpen zijn ter overweging aan de afdeelingen verzonden. Onderscheidene stukken en boekwerken zijn aan de Kamer toegezonden, die ter griffie of in de boekerij zullen worden geplaatst. Na het trekken der afdeelingen wordt de Vergadering gescheiden.

STATEN-GENERAAL.

TWEEDE KAMER.

(*Vervolg van het Bijvoegsel.*)

Hij tracht uit de gewisselde stukken aan te toonen, dat de Regering, bij de wijziging van art. 5 niet is teruggekomen van de primitieve bedoeling om, bij de verdeeling van dit land in bisdommen, zich de goedkeuring voor te behouden. Hij verlangt bepaalde inlichtingen op dit punt, en ook ten aanzien der beteekenis van het woord vestigingsplaats.

De heer *van Akerlaken* vindt alinea 1 van art. 5, schoon iets geheel nieuws, evenwel tot de bevoegdheid der wetgevende magt behoorende; maar zal die bepaling wet worden, dan moet zij alleen werken voor de toekomst; niet over het verledene, en die strekking meent hij te ontwaren in § 2. In alinea 1 wordt goedkeuring vereischt omtrent de plaats van vestiging, maar § 2 behoudt aan den Koning de uitspraak voor, over de geschiktheid der aangewezen vestigingsplaats, voor zoo veel de goedkeuring bij de afkondiging dezer wet nog niet mogt zijn verleend. Dit is in strijd met art. 4 der Algemeene Bepalingen van wetgeving, en stelt daar eene terugwerkende kracht, omdat het toepasselijk wordt gemaakt op hen, die ja geene goedkeuring hebben erlangd, maar die ook *niet behoefden* erkend te worden. Hij zou wenschen, dat § 2 uit het artikel werd geligt, tenzij hij door nadere redenen van het tegendeel mogt worden overtuigd.

De heer *van den Heuvel* betoogt de ongrondwettigheid van het artikel, omdat hij niet deelt het gevoelen, dat art. 164 alleen zou doelen op vrijheid van konscientie. 2°. dat het artikel in strijd is met art. 1 ontwerp, omdat art. 1 vrije regeling geeft en art. 5 die vrijheid weder terugneemt. De minste burger van den staat kan zich vestigen waar hij wil, maar aan prelaten der kerk zal dit verboden zijn; dat zal afhangen van de diskretie der regering. Waarom, omdat de veronderstelling wordt vooropgezet van gevaar voor de openbare orde en rust. Als nu b. v. Utrecht en Haarlem zouden worden opgegeven en de prelaten der R. K. kerk zouden zich elders vestigen, dan kunnen weder ontevredenen opkomen en dan zal dit genoeg zijn, om hen ook uit die andere plaatsen te verwijderen. Hij zal dus het artikel afstemmen als ongrondwettig, in strijd met art. 1, onregtvaardig, en als daarstellende eene terugwerkende kracht.

De heer *van der Brugghen* bestrijdt het denkbeeld van retroactiviteit.

De heer *van Eck* acht het artikel in strijd met de Gwt. Volgens de Gwt. is het regt van handelen regel en volgens dit art. wordt het exceptie. Bovendien is al. 3 onaannemelijk. Het geeft regt tot ongeschiktverklaring eener vestigingsplaats, in het belang der openbare orde en rust. Dat zal dus altijd moeten komen op aanwijzing van anderen die van meening zijn, dat de openbare orde en rust zich tegen de vestigingsplaats verzetten; en dan zal de regering zeggen: uwe vestigingsplaats is in strijd met de openbare orde.

De heer *Thorbecke* is van oordeel, dat het artikel ingrijpt in de grondwettige vrijheid der kerkgenootschappen. Het schijnt hem toe, dat de vraag, waar synodale vergaderingen of hoofden, die kerkgenootschappen vertegenwoordigen, zullen gevestigd zijn, beslist moet worden in 't meeste belang van het kerkgenootschap zelve. Nemen andersdenkenden daarin aanleiding tot onrust, tegen hen moet de publieke magt worden gekeerd. Het moet niet genoeg kunnen zijn om door een opstand van onregtmatige klagten en adressen, de kerkgenootschappelijke vrijheid tegen te gaan.

Zich bepalende bij alinea 2 van het art. ziet hij daarin eene terugwerkende kracht, in strijd met de algemeene beginselen van wetgeving en in strijd met een hoofdbeginsel van strafregt, dat zegt: *nullum delictum sine lege.* Men [illegible] voor hetgeen men *voor* de invoering dier wet gedaan heeft. Nog op twee andere zaken valt de aandacht. Spr. beschouwt de al. 2 in verband met de onderhandelingen van het tegenwoordig gouvernement met Rome. Wat heeft hetzelve gedaan? Het heeft in eene tot stand gebragte regeling, aan Rome wijziging gevraagd. En wat worden nu *die* onderhandelingen door *dit* artikel? of de wet staat de onderhandeling in den weg, of de onderhandeling de wet. De bepalingen dezer wet maken bovendien inbreuk op eene reeds geslotene overeenkomst.

Nu weet spr. wel, dat de tegenwoordige Regering eene andere meening heeft omtrent het bestaan dier overeenkomst, blijkens haar nota van 27 Junij 1853 aan den graaf de Liedekerke, maar als deze het voorgaat, dat gewisselde nota's tusschen twee gouvernementen, waarvan de een aanneemt wat de ander aanbiedt, geene conventie daarstellen, dan ook is dit zelfde waar van de nota's van *dit* Gouvernement en dan ook is het konkordaat van 1827 op dit oogenblik niet eens geschorst, want ook die schorsing heeft plaats gehad bij twee nota's in 1841 tusschen het Nederlandsche gouvernement en den pauselijken Internuntius gewisseld.

Tot dus ver zijn al dergelijk nota's op die wijze gewisseld als konventief beschouwd, en dat zal in 't vervolg nu gedaan zijn. Hij kan die leer van het tegenwoordig bewind, dat geene overeenkomst bij wederzijds gewisselde nota's kan gesloten worden, niet toegeven of aannemen. Maar bovendien het gevolg van zoodanige handeling. Door het gouv. is met het Hof van Rome onderhandeld, waarbij tot grondslag lag eene vrijheid van organisatie, die hier vernietigd wordt. Als het hof van Rome dit had kunnen voorzien, had het zeker het konkordaat van 1827 niet losgelaten. De tegenwoordige wetsbepaling zal dus het hof van Rome moeten voorkomen als strijdig met de en goede trouw.

Maar, zeide de heer *v. d. Brugghen*, het vorig gouvern. heeft over het hoofd gezien de wet van Germinal. — Het antwoord is: dat tot op dit oogenblik er niemand aan gedacht heeft dat die wet verbindend was, zelfs niet de tegenwoordige min. v. Buit. Zaken, die den 27 Nov. 52 in deze Kamer zeide: "dat de organisatie van het R. K. kerkgenootschap ons als wetgevers vreemd was. — Neen, dat was zij niet als wij beheerscht werden door de wet van Germinal. En zoo die wet kracht gehad heeft, dan is alles wat met het protest. en de andere kerken, sedert jaren is geschied, nietig en alle vroegere regeringen moeten dan ter verantwoording worden geroepen wegens strijdige handeling, wegens het niet uitvoeren dier Fransche wet. Al wat in deze diskussiën over deze wet gezegd is kwam hoogstens neder op den twijfel of de wet wel verbindend is. Eene stel-

lige overtuiging daarvan is door niemand, hoogstens door enkelen aan den dag gelegd. — En nu, vraagt spr. welke houding zal het bij het hof van Rome maken als men het, na de onderhandelingen, na de overeenkomst, tegenwerpt: ja, er bestond eene wet van Germinal en die belet ons u de vrije organisatie te laten en dus de overeenkomst moet als niet gedaan beschouwd worden. Dat is geene houding met de waardigheid en goede trouw overeenkomstig.

De *Minist. v. Buitenl. Zaken* merkt vooreerst op dat het onjuist is te zeggen, dat er te Rome *onderhandeld* wordt, de grondslag is juist dat er *niet* onderhandeld wordt; dat blijkt uit den inhoud der nota's zelve. De eerste nota strekt tot handhaving der nationale eer tegen de allocutie en zegt verder, dat men zal zien wat ten onzent regt is; daarna worden ophelderingen gevraagd omtrent den eed en de zetels en in de tweede nota wordt het stelsel der Regering uiteengezet namelijk, dat het R. K. Kerkgenootschap staat op zijn gebied en de staat, op het zijne. Het doel der aanraking is dus, dat de Paus weten zal wat de aangeboden wet is, opdat hij zich daarnaar kunne rigten. Hij ontkent dus dat er met het Hof van Rome onderhandeld wordt, en bijgevolg staat deze wet de onderhandelingen (gelijk de spr. die noemde) niet in den weg en ook niet omgekeerd.

Inbreuk op eene geslotene overeenkomst is hier evenmin. Hij herinnert hier hoe in 1841 een traktaat met Luxemburg werd gesloten, waarvan de Koning de ratifikatie weigerde en dat toen een kundig regtsgeleerde in het *Journal de la Haye* heeft aangetoond, dat het traktaat niet verbindend was, zoo lang het niet was geratificeerd. Hoe veel te minder dan bloote nota's? Het is zoo, het konkordaat van 1827 zou dan ook kunnen schijnen alsnog te bestaan, maar juist daarom wordt in deze wet de wet van Germinal en alle andere strijdige bepalingen afgeschaft. Bovendien, na de Grondwet van 1848 kon geene verandering in een traktaat gemaakt worden dan door de wet. De gewisselde nota's verbinden den Ned. Staat niet, en zelfs een traktaat zou niet verbinden zonder ratificatie. Overigens is in de nota's wel degelijk het terrein der wet gereserveerd, door het vorig ministerie, blijkens de nota van 24 Maart 1852. Wat nu het gezegde, op 29 Nov. 1852 door hem geuit, betreft, hij herhaalt, dat hij toen sprak van het algemeen beginsel van organisatie, niet van het middel om er toe te geraken.

De heer *Thorbecke* merkt nog op: *a.* dat ook aan het woord onderhandeling, sedert de laatste dagen eene geheel andere, dan de ware beteekenis wordt gegeven. Hij leest uit de laatstelijk gewisselde nota's, zinsneden voor die niets anders dan onderhandeling aantoonen. In de wet zelve is bovendien spraak van *overleg* omtrent de vestigingsplaats; dat zal wel zoo veel als onderhandeling zijn. Verrassend komt hem de leer voor dat nota's, gewisseld zoo als ze in dezen zaak zijn gewisseld, in 1841 en 1852 niet eene conventie daarstellen. Het mag niet bezitten de solemniteit van een verdrag, maar in het wezen is geen verschil en de geschiedenis der diplomatie levert talrijke voorbeelden van dergelijke conventiën op. Men zegt, het konkordaat van 1827 kon niet worden opgeheven zonder toestemming der wetgevende magt; maar een konkordaat staat niet gelijk met een internationaal verdrag; een konkordaat wordt gesloten met het geestelijk opperhoofd der R. K. Kerk, en daarbij komt alleen te pas het VI Hoofdstuk der Grondwet en niet de bepaling, dat traktaten, wettelijke regten betreffende, bekrachtiging der wetgevende magt eischen.

Maar, zeide de minister, het vorig ministerie had zich toch ook het terrein der wet gereserveerd en gesproken van de gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat. Ja, maar niet eene wet als deze had het op het oog, die de vrijheid tot vestiging van zetels vernietigt.

De *Min. van Buitenl. Zaken* herhaald, dat Nota's alleen verbinden de minister die ze gewisseld hebben; dat zij kunnen strekken om een traktaat te prepareren, en dat een eenmaal gesloten traktaat zelfs geen kracht heeft als het niet is geratificeerd. Overigens is het konkordaat niet gesloten met het Opperhoofd der Kerk, maar met een vreemdeling die souverein is in zijn land en zulks door middel van diplomatieke vormen. Overigens verwondert het spr. dat de afgevaardigde uit Maastricht die leer omtrent traktaten bij nota's kan volhouden, daar in der tijd in het *Journal de la Haye* een geheel tegenovergesteld systeem is uiteengezet.

De heer *Thorbecke* vraagt het woord over een personeel feit, daarin bestaande dat de minister hem Spr. in verband brengt met opstellen die in het *Journal de la Haye* in der tijd zouden zijn opgenomen. Reeds eenmaal heeft die minister, hem Spr. beantwoordende, daarop gewezen, maar hij is zulks met stilzwijgen voorbijgegaan, omdat hij al wat naar persoonlijkheid zweemt, liefst voorbijgaat. Maar nu de minister daarop andermaal wijst, moet Spr. zeggen, dat die minister zich bedriegt, indien hij Spr. toeschrijft opstellen in het *Journ. de la Haye* over het traktaat met Luxemburg. Wat hij zich daaromtrent weet te herinneren is dit: dat toen in 1841 het traktaat met Luxemburg was geteekend, Koning Willem II daarmede niet tevreden was en hem spr. de eer deed de vraag te stellen of de uitvoering van het traktaat kon gestuit worden door de weigering der ratifikatie. Hij heeft geadviseerd, dat, streng regt, dit kon, en waarom? Omdat bij de teekening van het traktaat de ratifikatie wordt gereserveerd. Ziedaar al hetgeen hij weet van het traktaat met Luxemburg.

De heer *van der Brugghen* bestrijdt nader de vermeende retroactiviteit. Deze wet geldt alleen daden die later zullen plaats hebben. Het vroegere valt niet in de termen van deze wet.

De heer *Wintershoven* toont aan dat er tot dus ver grondwettelijke vrijheid van organisatie was; dat deze wet haar belemmert en de organisatie die tot stand gekomen is doet vervallen en afhankelijk maakt van het goedvinden der regering.

De heer *van Rappard* vindt in de bepaling noch terugwerkende kracht, noch schending der goede trouw. Voor den *regter* mag van geene terugwerkende kracht sprake zijn; de bevoegdheid van den *wetgever* is veel uitgebreider; zijne eenige beperking bestaat in de eerbiediging van verkregen *regten*, maar zoodanig regt bestaat hier niet; dat regt van vestiging aan den bisschop te Utrecht is niet voor nu en voor altoos als een verkregen regt verleend.

De heer *Dommer v. Poldersveldt* zegt, dat dat regt niet behoeft bewezen te worden uit de nota's die gewisseld zijn, maar ontleend wordt aan het grondwettig regt van organizatie. En nu vraagt hij den minister van Buitenlandsche Zaken dit: ge zegt de nota's verbinden niet, ze zijn alleen voorbereiding tot eene overeenkomst. Vroeger is gezegd: een konkordaat wil men ook niet; hoe zal dan nu die zaak beëindigd worden, hoe tot eene beslissing te komen?

De heer *van Goltstein* had aanvankelijk ook het bezwaar gedeeld der retroaktiviteit, maar nu niet meer. Men is van ééne zijde overgegaan tot benoeming van kerkelijke hoofden, maar van de zijde van den Staat is daartoe niet medegewerkt. Het bewijs er van is, dat er juist ook op dit punt voorafgaande mededeeling is gevraagd, waaraan niet is voldaan, en toch is men eenzijdig tot de aanwijzing der vestigingsplaatsen overgegaan. Hier is dus geen spraak van terugwerkende kracht op iets dat wettig verkregen was, en de Regering is alzoo bevoegd gebleven over de geschiktheid van de plaatsen van vestiging, die nog niet zijn goedgekeurd, na gehouden overleg, uitspraak te doen. Bovendien art. 4 Algemeene Bepalingen van Wetgeving is hier van geene toepassing, als geschreven voor den regter en niet voor den wetgever, die alleen aan de Grondwet gebonden is.

De heer *Godefroi* is tot het resultaat gekomen dat art. 4 Algemeene Bepalingen door alinea 2 van art. 5 dezer wet niet geschonden is. Hij refereert zich aan het betoog van vorige spreker. Alleen dan kan van retroactiviteit spraak zijn, waar het geldt verkregen regten, en van welk regt is hier sprake? Van vrije verkiezing maar verkiezing, zonder prealabele goedkeuring der Regering. Dat kan niet tegelijk bestaan met het regt der Regering tot voortgaande goedkeuring. Heeft de Regering dat regt, dan kan het kerkgenootschap het niet hebben, en dan is er geen verkregen regt. Dus alles hangt af van de beoordeeling van alinea 1 van art. 5 (de prealabele goedkeuring op de plaats van vestiging). In zijn stelsel nu, bij de algem. beschouwingen ontwikkeld, mag de Staat preventive maatregelen nemen, waar gevaar bestaat voor de orde en rust. Is dit zoo, dan ook heeft de Regering de bevoegdheid tot den maatregel in dit artikel verordend.

De heer *de Poorter* vraagt: welke bedoeling zeide de min. van Buit. Zaken had toen hij bij de alg. diskussie zeide, dat de uitvoering van het meest gewigtige deel der wet was voorbereid. Hij zou willen weten of dat slaat op dit artikel.

Morgen voortzetting. De Kamer gaat over in komité-generaal.

PER TELEGRAAF.

's Hage, 24 Aug.

In de zitting van heden is Art. 5 van de monsterwet, handelende over de zetels, onveranderd *aangenomen* met 40 tegen 28 stemmen.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 22 Aug. Partikuliere brieven uit Konstantinopel van 11 Aug., weten nog niets van het ontvangen ter dier stede van de bepalingen der Weener konferentie; den 13 echter heeft de Divan reeds een besluit genomen, waarbij de Sultan geraden werd, de voorstellen aan te nemen, zonder een verandering, mag, dat zij den 12en werkelijk te Konstantinopel zijn aangekomen.

— De dagbladen maken met eenigen ophef melding van de ontvangst, die den Keizer en de Keizerin is te beurt gevallen te Diepe, zoowel van den kant der regering als van het volk.

ENGELAND.

LONDEN. 21 Augustus. Volgens eene verklaring door Lord Palmerston in het Lagerhuis gegeven schijnt het britsche bewind zich overtuigd te houden, dat de Keizer van Rusland zoo spoedig mogelijk zal overgaan tot de ontruiming der Vorstendommen, althans men veronderstelde, dat zijne eer zulks gebiedend vordert.

— De admiraal Sir George Cockburn, die in der tijd Keizer Napoleon I naar St. Helena heeft overgebragt, is in den ouderdom van 82 jaren overleden.

— Er bestaan alhier thans niet minder dan 14 vereenigingen en fractien der revolutionnaire propaganda. De voornaamste derzelve zijn: het Duitsch democratische centraal committé, onder de leiding van Kinkel, Ruge en Ronge; de geheime socialistische vereeniging, onder de leiding van Marx; de Oostenrijksche agitatie vereeniging, onder het voorzitterschap van Tausenau; het Hongaarsche nationale committé, onder de leiding van Kossuth; het Italiaansche nationale committé, onder de leiding van Mazzini en Saffi; de vereeniging »La vraie démocratie," onder Ledru-Rollin; de vereeniging der Poolsche patriotten; het Russische agitatie committé, onder Hertzen, het Slavonische broederverbond, enz.

DUITSCHLAND.

WEENEN, 21 Augustus. Men beweert, dat op de voorloopige vereffening van het Turksch-Russisch geschil nieuwe onderhandelingen met de Verh. Porte zullen volgen, strekkende om haar te bewegen alle politieke vlugtelingen, van welken aard ook, uit Turkije te verwijderen. De *Freim. Sachsenztg.* behelsde dezer dagen een, naar het schijnt, half-officieel artikel over die aangelegenheid, waarin gezegd wordt, dat Oostenrijk, Pruissen en Frankrijk, in overeenstemming met het kabinet van St. Petersburg, daarop zullen aandringen.

Thans is de tekst van het memorandum der Oostenrijksche regering, betreffende de handelingen van den kommandant van het Amerikaansche fregat *St. Louis* bekend geworden. Dit memorandum stelt twee hoofdbeginselen voorop, namelijk dat het regt van oorlog alleen aan de regeringen toekomt en niet aan hare agenten, en dat daden van vijandschap en geweld in geen geval in eene neutrale haven kunnen worden gepleegd. Men maakt ten opzigte van het eerste argument teregt de aanmerking, dat zoo men de woorden van het memorandum naar de letter moet opvatten, geen diplomatiek agent of geen kommandant van een eskader zou mogen dreigen tot geweld de toevlugt te nemen, zelfs dan niet, wanneer het geldt de bescherming van landgenooten, voor en aleer daartoe door zijn gouvernement een speciale last is gevraagd en verkregen.

BELGIE.

BRUSSEL, 23 Aug. De stad Brussel is prachtig verlicht geweest. — In den morgen van den 22 dezer is er in alle steden van België een *Te Deum* gezongen en is het vorstelijk huwelijk door klokkengelui afgekondigd.

De Koning is naar het kasteel te Laeken teruggekeerd, de overige leden der vorstelijke familie zijn in het paleis te Brussel gebleven.

STADSNIEUWS.

In de 220ste Staats-Loterij zijn in de 4e Klasse bij de 3e Trekking prijzen van *f* 1000 of daarboven te beurt gevallen aan № 13887 *f* 20.000, № 11447 *f* 2500, № 3851, 10060, 15849, 14972 en 4072 ieder *f* 1000.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 24 Augustus.

BEVALLEN (21 Aug.): M. E. Middelburg Bolt, geb. Blok, D. — (22 Aug.): H. C. M. Ankersmit, geb. Scheerder, Z.

OVERLEDEN (17 Aug.): C. S. J. van Osenbruggen, 8 j. — (19 Aug.): J. W. Trampen, wed. D. van Osenbruggen, 80 j. — (20 Aug.): J. J. Jonker, 15 j. - H. W. Immel, 31 j.

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 23 Aug. Belg. leen. 2½ pc. 56¼; 1840/1842 4½ pc. 98; 1848, —; Spanje 1—3 pc. 23 1/16; Binnenl. 3 pc. 43½; Romeinen 5 pc. —; Oostenrijk Metalliek 5 pc. 86½.

PARIJS, 23 Aug. Fransche 3 pCt. 80.60; 4½ pCt. 105.30; Spanje 3 pCt. Binnenl. 43⅛; id. 1 pCt. 23¼; Russen 4½ pCt. 100.

LONDEN, 23 Aug. Cons. kont. 98⅜ a —; op tijd 98⅜ a —; Braz. 101½ a 102½; 1829/39 101½ a 102½; 1852 99 a 100; Den. 3 pc. 83 a 85; 5 pc. 106 a 108; Ecuad. 5⅜ a 5¼; Gren. 23¾ a 24¼; Uitgest. 10½ a 10¾; Mexiko Nieuwe 26⅞ a 27⅛; Peru 4½ pc. N. 85 a 86; Uitgest. 60 a 61; Rusl. 1822 5 pc. 118 a 120, (N.) 4½ pc. 101½ a 102½; Portugal 5 pc. — a —; 4 pc. 45½ a 46½, 3 pc. — a —; Spanje 1 pc. 23⅜ a 23⅞; 3 pc. 47½ a 48; Coup. cert. 6⅛ a 6¾; Passive 5⅜ a 5⅞; Holl. 2½ pc. 64¾ a —; id. 4 pc. 98⅞ a —; Venez. 38 a 39; Uitg. 16 a 17; Wissel op Amsterdam *f* 11.90; Grieken 1824 — a —; 1825 —.

BERLIJN, 22 Aug. Schuldbr. 3½ pc. 92⅞; Loten 142¾; Rusl. Stiegl. 4 pc. 98¾; Pools. 4 pc. 95½; Loten fl. 500 92½; Oost. Met. 5 pc. 89; Amsterdam zigt 142, id. 2/m. 141⅝.

HAMBURG, 22 Aug. Rusl. Cert. 104; Oostenrijk Met. 5 pc. 94½; Spanje 1—3 pc. 22; Binnenl. 3 pCt. 40¾.

Wisselkoers

Parijs	2/m.	*f* 56¾	Livorno	2/m.	*f* 89¾
»	zigt	» 56¾	Napels	»	» 81½
Bordeaux	2/m.	» 55¾	Petersburg	»	» 1.86
»	½/m.	» 56	Weenen	6/w.	» 32⅛
Madrid	3/m.	» 245	Augsburg	»	» 35⅝
Cadix	»	» 245	Frankfort	»	» 99
Seville	»	» 242	Hamburg	2/m.	» 35½
Bilbao	»	» 243	»	zigt	» 35 9/16
Lissabon	»	» 41½	Londen	2/m.	» 11,75
Porto	»	» 41½	»	zigt	» 11,80
Genua	2/m.	» 46¾	Rotterdam	»	» ¼

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

Fonds	pCt.		23 AUG. 4½ u. gebl.	24 AUG. 4 u.	a		gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à 2½ pCt.			$63\frac{11}{16}$	$63\frac{5}{8}$	a	$63\frac{3}{4}$	$63\frac{11}{16}$
Dito Dito	3	»	$76\frac{7}{16}$	$76\frac{1}{2}$	•		
Dito Dito	4	»	$95\frac{11}{16}$	$95\frac{3}{4}$	•		
O. I. Leening 1844	4	»	$95\frac{1}{2}$	$95\frac{7}{16}$	•		
Amortis. Syndic.	$3\frac{1}{2}$	»			•		
Handel-Maatschappij	$4\frac{1}{2}$	»			•		
Aand. Rijn-Spoorweg.	»	»	105		•		
Aand. Holl. S. M.					•		
Obligatien	»	»	$101\frac{1}{4}$		•		
BELGIE, Obligatien 1844	»	»			•		
Cert. bij de Belg. Bank.	$2\frac{1}{2}$	»			•		
Dito bij Rotsch. en Volksv	»	»		$53\frac{1}{8}$	•		
FRANKRIJK, Obligatien	3	»			•		
SPANJE Nieuwe	1	»	$23\frac{7}{16}$	$23\frac{7}{16}$	•		
Dito	3	»			•		
Dito Binnenl. à 6/m.	»	»	$43\frac{1}{2}$	$43\frac{7}{16}$	»	$43\frac{1}{2}$	
Coup. Bewijzen.			$6\frac{1}{4}$	$6\frac{11}{16}$	•		
Amortisable Schuld		»	$5\frac{3}{8}$	$5\frac{5}{16}$	•		
PORTUGAL te Londen	5	»	$40\frac{7}{8}$	41	•		
Dito uitgestelde		»		$18\frac{1}{4}$	•		
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5	»	$109\frac{1}{4}$	$109\frac{1}{8}$	•	$109\frac{1}{4}$	
Dito Dito 1828 en 1829	»	»	$108\frac{1}{4}$	$108\frac{1}{2}$	•		
Cert. bij d°, 1831 en 1833	»	»			•		
Dito	4½	»			•		
Dito bij *Hope*	4	»			•		
Dito bij *Stieglitz en C°*.	»	»			•		
Dito bij id. 5de Serie	4	»			•		
Cert. te Hamburg	5	»			•		
Inschrijving in Assignat.	6	»			•		
Cert. van dito	»	»	$74\frac{7}{8}$	$74\frac{15}{16}$	•	$75\frac{1}{16}$	
POLEN, Certifikaten	4	»	$86\frac{3}{4}$		•		
Dito Aand. à fl. 500			162	$162\frac{1}{4}$	»		
Dito met Lot. » 300					•		
AMERIKA, Bank-Actiën			$4\frac{5}{8}$		•		
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50	f				•		
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.		$82\frac{7}{8}$	$82\frac{13}{16}$	•	$82\frac{7}{8}$	
Dito 1852	»	»			•		
Dito 1847	2½	»	$42\frac{15}{16}$	43	•		
Dito 1851	2½	»	$42\frac{15}{16}$	$42\frac{15}{16}$	•		
Dito 1849	5	»	$95\frac{7}{16}$	$95\frac{5}{16}$	•	$95\frac{3}{8}$	
Ween. Bank bij *Goll en C°*.	»	»			•		
Dito	4	»	$71\frac{1}{8}$		•		
Letter B	5	»	$95\frac{7}{16}$	$95\frac{5}{16}$	•	$95\frac{3}{8}$	
Aand. met Loting fl. 500	f				•		
Nieuwe dito » 250		»	390		•		
NAPELS, Cert. *Lam. en Bouwer*	5 pCt.				•		
BRAZILIE te Londen 1824	5	»		$98\frac{3}{4}$	•		
Dito Leening 1843	5	»			•		
PERU	4½	»	$81\frac{7}{8}$		•		
MEXICO Nieuwe	3	»	$26\frac{7}{16}$	$26\frac{1}{4}$	•		
VENEZUELLA à £ 100	3½	»			•		
GRENADA à £ 100	2	»	$22\frac{3}{4}$		•		
Dito Uitgestelde			$10\frac{7}{16}$	$9\frac{15}{16}$	•	$10\frac{1}{8}$	
ECUADOR à £ 100				[illegible]	•		

Mexico, onbepaalde $25\frac{15}{16}$, 26.

Onze fondsenmarkt was heden wederom zeer lusteloos, er beteekende handel en variatie in geene der genoteerde soorten iets meldenswaardig, met uitzondering echter van Portug., welke iets beter te plaatsen waren en Grenada's, welke daarentegen door verkooporders cirka ¼ achteruit zijn gegaan.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pCt, Prolongatie 2½ pCt. Diskonto 2 pCt.

HANDELSBERIGTEN.

ROTTERDAM, 23 Aug. Heden zijn uit de eerste hand verkocht 778 bn. Java Koffij, van partikulieren aanvoer per *Oscar*, als: 530 bn. tot 30 cs. en 248 bn. zeer ordinair en gebroken tot 28½ cs.

GRAANMARKT.

AMSTERDAM, 24 Aug. Tarwe en Rogge tot verhoogde prijzen, verkocht van Tarwe in Entr.: 128 ℔ b. Poolsche *f* 378; 125 ℔ Werer *f* 350; in cons.: 131 ℔ witb. Poolsche *f* 400; 128 ℔ b. dito *f* 385; 125 ℔ dito *f* 370; 125 ℔ mind. dito *f* 360; 126 ℔ Gron. *f* 340; 123 ℔ Vriess. *f* 305, 315, 320.

Van Rogge: 122 ℔ Pruissische *f* 238; 116, 120 ℔ Odessa *f* 222, 235; 122 ℔ dito *f* 240; 118 ℔ o. Gedr. *f* 230.

Garst *f* 5 hooger: 114 ℔ n. Deens. *f* 210; 99, 101, 102 ℔ n. Old. Winter *f* 172, 176, 178.

Boekweit onveranderd: 121 ℔ Holst. *f* 224.

Koolzaad. Elve 66 £. Op 9 vaten Olie in Sept. ek. 73½; Oct. 74; Nov. en Dec. 74½; April 73 £. *Raapolie* op 6/w. *f* 40½, Vliegend *f* 39½; 4°. Sept. ek. *f* 39⅝, ¾; Oct. *f* 40¼, 40; Nov. en Dec. *f* 40½, ¼; Mei *f* 40½, ¼. *Lijnolie* op 6/w. *f* 33½; Vliegend *f* 32½. *Hennepolie* op 6/w. *f* 39¼. *Raapkoeken* per 1040 st. *f* 77, 82. *Lijnkoeken* per 104 st. *f* 11, 13.

ROTTERDAM, 23 Aug. Tarwe in entrepôt 156/2 ℔ Rostocker *f* 375; 154/2 ℔ oude roode Nassau-Dietzsche *f* 365; 156/2 ℔ Neder-Rhijn *f* 365 en in cons.: 160/2, 161/2 ℔ Hoogl. Kleefsche *f* 395, *f* 398; 260/2 ℔ oude dito *f* 400; 156/2, 160/2 ℔ Bovenl. *f* 369, *f* 365, *f* 380; 155/2 ℔ dito *f* 360. Rogge in Entr.: 143/2 ℔ Archangel *f* 222; 143/2 ℔ geringe Odessa *f* 190, en in cons.: 148/2 ℔ oude Limburger *f* 240; 152/2 ℔ Fransche *f* 240; 146/2 ℔ Odessa *f* 230; 143/2 ℔ Archangel *f* 228, *f* 230.

SCHIEDAM, 22 Aug. Rogge. Verkocht: 145/2 ℔ Werder Gerst. Verkocht: 129/2 ℔ Koersche *f* 220 3/m.; 130/2 ℔ dito *f* 219 kont, *f* 221 6/w.; 130/2 ℔ Libau *f* 225 kont.; 130/2 ℔ Koersche *f* 221 kont.; 137/2 ℔ Werder *f* 226 6/w., 227 3/m. — Moutwijn *f* 21,25; Jenever *f* 25,75; Amst. Proef *f* 27,00, per Ned. vat zonder fust, zonder belasting.

ANTWERPEN, 23 Aug. *Koffij.* Markt ferm en hoogere prijzen. Gerealiseerd ongeveer 400 balen St. Domingo, 200 bal: Java en eenige koopen Brazil.

Graanmarkt. Levendig en merkbaar hoogere prijzen. Betaald voor Tarwe Roumelie *f* 13 in Entr.; id. Engelsch, vold., id. Polish Odessa, goede kwaliteit, *f* 15 in Entr. en rosse inl. a *f* 16½. Zeilende verkocht, Oostzee Tarwe a *f* 15¾ en Cubanca *f* 13 Entrep. pr. 70 kil. In Rogge gedroogde Riga a *f* 8¾ Entr., dezelfde prijs voor Ismaël geboden.

Krenten. Verkocht 20,000 kil. Cephalonia.

Rijst. Veel gezocht; gedaan 6000 zak. Arracan *uncleaned*, zeilende; 3000 zak. Arracan gepeld en 500 id. id. *cleaned.*

BORDEAUX, 20 Aug. 3/6 1 fr. hooger 148 fr. dipon.

LONDEN, 22 Aug. *Suiker.* Vaste prijzen in Vreemde Suiker; veel gedaan voor exportatie en konsumptie. Zeilende verkocht, 1202 kist. witte Havana, pr. *Emerantia*, a 30 s. voor St. Petersburg; 550 k. bruine Bahia, à 19 s. 6 d. voor een naburige haven en 2000 zak Pernambuc bruine, pr. *Argo* a 18 s. en eene lading blonde Havana, waarvan de bijzonderheden niet bekend zijn. — *Geraffineerd.* Voor Gestampte worden de volle prijzen besteed.

Koffij. Plantage veel gevraagd. Natif 46 a 46 s. 6 d., voor ord. goede, gezocht. Vreemde soorten tot vorige prijzen. Zeilende gedaan 2 ladingen Rio a 45 s.

Rijst. Verkocht 10,000 zak a 11 s. 9 d. tot 13 s. voor Bengaalsche.

Talk prijshoudend; 51 s. 3 d. op de plaats. Stock. 17025 fust. tegen 41,158 in 1852 en 32,048 in 1851.

Graanmarkt. Een weinig Engelsche Tarwe aangeboden, verkocht tot 4 s. hooger dan verleden Maandag. Vreemde Tarwe veel gezocht en dezelfde verhooging. Meel hooger 1 s. Gerst tot vorige prijzen.

LIVERPOOL, 22 Aug. *Katoen.* Weinig handel; verkocht 5000 balen.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN:

TEXEL, 23 Aug. D. van Ketwich, Margretha en Maria, Nickerie.

HELVOET, 23 Aug. J. J. van der Eb, St. George de la Mina, St. George d'Elmina. — Gisteren nog: H. F. Horneman, Diligentia, Akyab, laatst van Brouwershaven. — Voor den wal: J. M. Kleinhouwer, Cornelis Weinard Eduard, Banjoewangie.

UITGEZEILD:

TEXEL, 23 Aug. A. van Oesteroom, Gelderland, Batavia. - F. de Winter, Zeeland, Cheribon.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 23 Augustus in lading naar:

Keulen	J. C. W. Wilson, Colnn N°. 4.
Mainz	J. Leijdekker, Mainz N°. 2.
Frankf., Coblentz en Manheim	H. C. Brilmeijer, Frankf. N°. 10.
Duisburg	C. Scholten, Hoffnung.
Dusseldorp & Neus	W. Lenkering, Niederrein N°. 12.
Heilbron	C. Buhler, Fortschrit
Urdingen & Ruhort	B. Brinkkamp, Twee Gebroeders.
Manheim	W. Bouwmeester, Carolina.
Weesel	P. J. Balk, Vrouw Rebecca.

Rijnhoogte ARNHEM 23 Aug. 1 el 75 duim.
KEULEN 22 [illegible]

ADVERTENTIEN.

(3209) Heden is voorspoedig bevallen van eene welgeschapene DOCHTER, de Hoog-Welgeboren Vrouwe H. VAN RIJCKEVORSEL—LOGHER.

PARIJS, 18 Augustus 1853.

(3208) Heden overleed aan de gevolgen van eene kortstondige ziekte, in den ouderdom van ruim 52 jaren, onze waarde Broeder en Behuwdbroeder, de Zeer Eerwaarde en Hooggeleerde Heer GERARDUS ANTONIUS OORTMANS, R. K. P. en Pastoor alhier, Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, hooggeacht en diep betreurd door zijne familie, gemeente en vrienden.

'S GRAVENHAGE, 21 Augustus 1853. J. A. OORTMANS. Uit aller naam.

T. J. PANKEN, Kostschoolhouder te Duizel, provincie Noord-Brabant, vraagt tegen 22 September, eerstkomende, een' **SECONDANT** van de R. K. Godsdienst, van goede getuigschriften voorzien, de Fransche taal volkomen magtig en dezelve vlug sprekende. Hij, die op een goed Pensionnaat is werkzaam geweest, en ook het Engelsch kan onderwijzen, zal meest in aanmerking komen.

Tevens is hier gelegenheid tot het aanleeren van MUZIJK en PIANO.

Men wende zich met vrachtvrije brieven, doch liefst in persoon, tot den Directeur voornoemd. (3210)

Pensionnat Allemand-Français de Demoiselles,

Dirigé par les Sœurs de la Croix, Etabli à Aspel près Rees sur la Rhin. Le sémestre d'hiver commencera le 1er Octobre. (3195)

Er wordt gevraagd tegen primo November eene **TWEEDE MEID**, van goede getuigenissen voorzien, goed kunnende Stoppen, Naaijen en met de Wasch omgaan. — *Huur f* **50**. Adres onder de letters A. Z. bij den Uitgever dezer Courant. (3211)

EEN GEZWEL AAN DEN HALS, *genezen door de zalf en de pillen van HOLLOWAY.*

Thomas Marlow, te Bristol woonachtig (Walsh-Back) was sedert jaren ziekelijk geweest, gedurig klagende over pijnen in den nek. Hij raadpleegde onderscheidene geneesen heelkundigen, doch zonder het minste goed gevolg. Eindelijk ontstond er een groot gezwel onder zijn linkeroor, waaraan hij geruimen tijd verschrikkelijk leed, terwijl alle, andermaal aangewende middelen tot geen de minste baat verstrekten; tot dat hij eindelijk gebruik maakte van de zalf en pillen van Holloway, welke spoedig het gezwel verdeelden en genazen, zoodat hij thans in den besten staat van gezondheid verkeert.

Door het vermeerderd debiet zijn de prijzen als volgt:

Doosjes Pillen à *f* 0.90, *f* 2.10, *f* 3.30, *f* 7.75, *f* 15.50, *f* 23,50.

Potjes Zalf à *f* 0.90, *f* 2.10, *f* 3,30, *f* 8.15, *f* 15.90, *f* 23.90.

Zijn op franco aanvragen à contant te bekomen bij B. ADAMA, Apotheker, Heerengracht hoek Utrechtsche straat, N°. 22 te *Amsterdam*, bij A. P. MITIUS te *Utrecht* en bij J. STRAATMAN, hoofd-depothouder te *'s Bosch*. te *Londen*, Strand 244, *Holloway's Etablishment.* (3053)

(3176) Aan het BUREAU der *Katholieke Nederlandsche Stemmen* te Arnhem, is verkrijgbaar gesteld het volgend hoogst-belangrijk Werkje:

A. J. BINTERIM,

Doctor in de Theologie und des Canonischen Rechts, Mitglied der Academie zu Rom und der Universität Prag, Ritter des goldenen Sporns, Jubilar-Priester und Pfarrer zu Bilk u. Vorstadt Düsseldorf.

Beleuchtung

DER GEHEIMEN VORSCHRIFTEN

[illegible]

Jesuiten

(MONITA SECRETA SOC. JESU,)

eines alten Lügenwerks, jetzt in Nord-Deutschland neu ausgestelt.

Neue mit einer Einleitung

von

B. Smeddinck,

Professor im bischöflichen Seminar zu Bastogne, versehene Ausgabe.

In kl. 8° groot 60 blz. — Prijs: 30 cents.

Aan HH. Inteekenaren op de *Uitspannings-Lectuur, toegewijd aan wetenschap, kunst en smaak*, is verzonden, als 2e Alev. van den 1sten Jaarg.: *Geschiedverhaal der Geloofsvervolging en Marteling in Engeland door Priesters en Leeken van beide kunne, sedert* 1577 *tot* 1648, *ondergaan. Door* Dr. RICHARD CHALONER, *Bisschop van Debra, Apost. Vicaris van Londen.* Eerste Deel. Onder Koningin Elisabeth, 1577—1603. In gr. 8°. X. en 242 blz.

Ligt ter perse, om spoedig te volgen: *Het Drievoudig Rome, dagboek eener reis door Italië enz.* — De inteekening op de *Uitspannings-Lectuur* staat voortdurend open. Inteekenprijs per Jaargang . . . *f* 6.00

Bij C. L. VAN LANGENHUYSEN is van de pers gekomen en wordt met succes gedebiteerd:

NIEUWE

INLICHTINGEN EN OPMERKINGEN

OVER DE

ERKENNING

DER

OUD-BISSCHOPPELIJKE KLEREZY

ONDER DE OUDE STAATS-KERK

en later, Aangeboden aan Katholieken en Protestanten door H. J. SONJEE, R. K. Pastoor te Noordwijk.

Prijs 20 Cents.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever